

**СПОРАЗУМ
ИЗМЕЂУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И РЕПУБЛИКЕ
ТУРСКЕ О СОЦИЈАЛНОЈ СИГУРНОСТИ**

Влада Републике Србије и Влада Републике Турске у жељи да уговоре односе између две државе (у даљем тексту: државе уговорнице) на пољу социјалне сигурности, договориле су следеће:

ДЕО I
ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.
Дефиниције појмова

(1) У овом споразуму следећи појмови значе:

1. "територија" -

у односу на Србију, Република Србија;

у односу на Турску, Република Турска;

2. "правни прописи" - закони, подзаконски акти и други општи акти који се односе на области социјалног осигурања из члана 2. став 1. овог споразума;

3. "надлежни орган" -

у односу на Републику Србију: надлежна министарства;

у односу на Републику Турску: Министарство рада и социјалне сигурности и друга одговарајућа министарства;

4. "надлежни носилац" - носилац осигурања надлежан за примену правних прописа из члана 2. овог споразума и за спровођење давања;

5. "носилац" - организација, односно орган надлежан за спровођење правних прописа из члана 2. став 1. овог споразума;

6. "осигураник" - лице на које се примењује или су се примењивали правни прописи из члана 2. овог споразума;

7. "периоди осигурања" - периоди за које су плаћени доприноси и са њима изједначени периоди према правним прописима из члана 2. овог споразума;

8. "давање" – сва давања или пензије укључујући све елементе који се обезбеђују из јавних фондова као и сва повећања, ревалоризације додатака или допунских накнада, осим ако није другачије одређено овим споразумом;

9. "пребивалиште" - место сталног боравка;

10. "боравиште" - место привременог боравка;

11. "члан породице" - лице одређено или признато као такво према правним прописима које примењује надлежни носилац;

12. "корисник" - лице одређено или признато као такво према правним прописима држава уговорница.

13. "надживели" - лице одређено или признато као такво према правним прописима држава уговорница.

(2) У овом споразуму остали појмови имају значење које им припада према правним прописима држава уговорница.

Члан 2. Стварно подручје важења

(1) Овај споразум се односи на следеће прописе:

- У односу на Републику Србију:

1. здравственом осигурању, здравственој заштити и материнству;
2. пензијском и инвалидском осигурању (старост, инвалидност и смрт);
3. повреди на раду и професионалној болести;
4. новчаној накнади за случај незапослености;
5. додатку на децу.

- У односу на Републику Турску:

1. осигурање за случај инвалидности, старости, смрти, повреда на раду и професионалне болести и опште здравствено осигурање у односу на запослене који по основу уговора о раде код једног или више послодаваца;
2. осигурање за случај инвалидности, старости, осигурање за случај смрти лица које обављају самосталну делатност у своје име и за свој рачун без уговора о раду;
3. осигурање за случај инвалидности, старости, смрти у односу на лица запослена у јавним службама;
4. осигурање за случај инвалидности, старости, смрти, повреда на раду и професионалне болести и опште здравствено осигурање у односу на запослене код послодаваца код фондова наведених у одредби члана 20. Закона број 506 о социјалном осигурању;
5. осигурање за случај незапослености.

(2) Овај споразум се односи на све правне прописе којима се обједињују, проширују, мењају или допуњују правни прописи из става 1. овог члана.

(3) Овај споразум се односи на правне прописе о новој грани или новом систему социјалног осигурања под условом да државе уговорнице у том циљу закључе нови споразум.

Члан 3.

Лица на која се овај споразум примењује

Овај споразум се примењује на лица за која важе или су важили правни прописи једне или обе државе уговорнице и на чланове породице и надживела лица.

Члан 4.

Једнаки третман

Ако овим споразумом није друкчије предвиђено, лицу са пребивалиштем на територији једне од држава уговорница и на које се примењују одредбе овог споразума обезбеђују се права предвиђена прописима те државе уговорнице, под истим условима као и њеном држављанину.

Члан 5.

Трансфер давања

(1) Уколико овим споразумом није другачије одређено, исплата давања утврђеног према правним прописима једне од држава уговорница наставља се у истом износу лицу из члана 3. овог споразума које има пребивалиште на територији друге државе уговорнице. У случају када имају пребивалиште на територији треће државе, давања ће бити исплаћена у складу са правним прописима државе уговорнице која врши исплату.

(2) Став 1. овог члана се не примењује на давања по основу најниже пензије и туђе неге и помоћи.

ДЕО II

ОДРЕДБЕ О ПРАВНИМ ПРОПИСИМА КОЈИ СЕ ПРИМЕЊУЈУ

Члан 6.

Опште одредбе

Ако овим споразумом није друкчије одређено:

1. На запослено лице, односно лице које обавља самосталну делатност на територији једне од држава уговорница ће се, у односу на то запослење односно обављање самосталне делатности, примењивати правни прописи те државе уговорнице и када се пребивалиште лица, односно седиште послодавца налази на територији друге државе уговорнице.

2. На службенике и са њима изједначена лица једне државе уговорнице примењују се правни прописи оне државе уговорнице у чијој су администрацији запослени.

3. На лице запослено у филијали или сталном представништву предузећа регистрованога на територији државе уговорнице у којој се не налази његово седиште примењују се

правни прописи државе уговорнице на чијој територији је регистрована филијала или стално представништво.

Члан 7. Привремено упућивање

Ако лице запослено на територији једне од држава уговорница буде привремено упућено од стране свог послодавца да обави одређени посао на територији друге државе уговорнице, на њега ће се примењивати правни прописи прве државе уговорнице, за период не дужи од 24 месеца под условом да задржи статус запосленог код истог послодавца, односно ако лице које обавља самосталну делатност на територији једне државе уговорнице настави да привремено обавља исту делатност на територији друге државе уговорнице, на њега ће се примењивати правни прописи прве државе уговорнице за период не дужи од 24 месеца. У оба случаја овај период може да буде продужен до 60 месеци уз предходну сагласност надлежних органа држава уговорница.

Члан 8. Особље међународних транспортних предузећа

На лице које је члан путујућег или летећег особља предузећа које за свој или туђ рачун обавља услуге међународног транспорта путника или роба у друмском, железничком, ваздушном и воденом саобраћају и има седиште на територији једне од држава уговорница примењују се правни прописи те државе уговорнице.

Члан 9. Чланови посаде и остали запослени на броду

(1) На лице које је запослено на броду који плови под заставом једне од држава уговорница примењују се правни прописи те државе уговорнице.

(2) Ако лице које редовно ради у територијалним водама, односно у луци једне од држава уговорница, а није члан посаде брода, буде ангажовано у увовару, истовару и поправци брода који плови под заставом друге државе уговорнице, или надзире ове активности, примењују се правни прописи државе уговорнице у којој се лука налази, односно у чијим територијалним водама је то лице ангажовано.

(3) На лице које је ангажовано на броду који плови под заставом једне од држава уговорница од стране предузећа, односно послодавца са седиштем, односно пребивалиштем на територији друге државе уговорнице, примењују се правни прописи друге државе уговорнице, ако то лице има пребивалиште на њеној територији; за примену наведених правних прописа, послодавцем се сматра предузеће или лице које исплаћује зараду.

Члан 10. Дипломатске мисије и конзуларна представништва

(1) Дипломате и остала лица запослена у дипломатским мисијама или конзуларним представништвима једне државе уговорнице подлежу правним прописима државе уговорнице која их упућује.

(2) Услужно особље на које се примењује став 1. овог члана подлеже правним прописима државе пријема ако је локално запослено. Међутим, они могу да оптирају за примену правних прописа државе запослења у року од три месеца од дана њиховог ангажовања под условом да су држављани државе која их запошљава.

(3) Лица на која се не односе ст. 1. и 2. овог члана подлежу правним прописима државе пријема.

Члан 11. Изузеци

Надлежни органи држава уговорница могу споразумно договорити изузетке од чл. 7. до 10. овог споразума у вези са правним прописима који се примењују на лице или групу лица.

ДЕО III ПОСЕБНЕ ОДРЕДБЕ

ПОГЛАВЉЕ 1. БОЛЕСТ И МАТЕРИНСТВО

Члан 12. Сабирање периода осигурања

(1) Ако правни прописи једне државе уговорнице условљавају право на давање навршењем периода осигурања, надлежни носилац те државе узеће у обзир периоде осигурања навршене према правним прописима друге државе уговорнице, под условом да се не поклапају, као да су у питању периоди осигурања навршени према правним прописима прве државе уговорнице.

(2) Сабирање периода осигурања из става 1. овог члана за остваривање права на дневне новчане накнаде у случају болести и материнства, важи само ако се осигураник бави делатношћу по основу које је осигуран на територији државе уговорнице према чијим правним прописима је поднет захтев.

Члан 13. Право на коришћење здравствених услуга за време рада и боравка на територији друге државе уговорнице

(1) Лице из чл. 7. и 10. овог споразума, као и чланови његове породице, имају право на давања за случај болести и материнства уколико њихово стање то захтева, у складу са правним прописима носиоца на територији друге државе уговорнице, а на терет надлежног носиоца.

(2) Одредба става 1. овог члана не примењује се, у односу на Републику Турску, на њене дипломате и јавне службенике.

(3) Осигурана лица која имају право на давања према правним прописима једне државе уговорнице, као и чланови њихове породице, имају право на давање за време боравка

на територији друге државе уговорнице када њихово стање захтева хитно пружање медицинске услуге, а на терет надлежног носиоца.

(4) Ако лице које је осигурано према правним прописима једне државе уговорнице, као и чланови његове породице који с њим пребивају, промени пребивалиште на територију друге државе уговорнице за време коришћења давања за случај болести и материнства коју му пружа носилац прве државе уговорнице, они и даље настављају да примају ова давања под условом да је корисник обезбедио сагласност надлежног носиоца пре одласка у другу државу уговорницу. Надлежни носилац може сагласност да ускрати само због здравственог стања осигураника које му онемогућује путовање.

(5) Сагласност из става 4. овог члана, која није дата због оправданих разлога, може се и накнадно дати од стране надлежног носиоца.

(6) Услови за стицање права, садржина, трајање права и круг чланова породице који имају право на давања одређују се према правним прописима државе уговорнице у којој је лице осигурано, а начин и обим коришћења здравствене заштите према правним прописима који важе за носиоца места боравка.

Члан 14.

Право на коришћење здравствених услуга чланова породице осигураног лица са пребивалиштем у другој држави уговорници

(1) Чланови породице лица које је осигурано и има право на давања према правним прописима једне државе уговорнице и који пребивају на територији друге државе уговорнице примају давања која су одређена према правним прописима државе уговорнице на чијој територији пребивају под условом да немају сопствени основ осигурања. Трошкови пружених давања падају на терет надлежног носиоца код кога је лице, по основу кога чланови породице остварују право, осигурано.

(2) Чланови породице из става 1. овог члана који бораве или пређу са пребивалиштем на територију државе надлежног носиоца, користе давања у складу са правним прописима те државе уговорнице.

(3) Стицање права, трајање, садржина, као и круг чланова породице који имају право на коришћење здравствене заштите одређују се у складу са правним прописима државе уговорнице у којој је лице осигурано, а начин и обим пружања давања одређује се према правним прописима које примењује носилац места пребивалишта.

Члан 15.

Здравствене услуге за корисника пензије и чланове њихових породица

(1) На кориснике пензије остварене према правним прописима обе државе уговорнице и њихове чланове породице примењују се правни прописи оне државе уговорнице на чијој територији имају пребивалиште.

(2) На кориснике пензије остварене према правним прописима једне државе уговорнице и њихове чланове породице који имају пребивалиште у другој држави уговорници, примењују се правни прописи друге државе уговорнице, као да је право на пензију остварено према њеним правним прописима, а на терет надлежног носиоца. Стицање

права, трајање, садржина, као и круг чланова породице који имају право на коришћење здравствене заштите одређују се у складу са правним прописима државе уговорнице у којој је лице осигурано, а начин и обим пружања давања одређује се према правним прописима које примењује носилац места пребивалишта.

(3) Корисник пензије из става 2. овог члана као и чланови његове породице са пребивалиштем у једној држави уговорници чије стање за време боравка у другој држави уговорници захтева хитно пружање медицинских услуга има право на те услуге према правним прописима друге државе уговорнице и на терет те државе уговорнице.

(4) Када корисник пензије према правним прописима једне државе уговорнице и чланови његове породице бораве на територији друге државе уговорнице користе здравствене услуге, уколико њихово стање захтева хитно пружање медицинских услуга, а на терет носиоца код кога су осигурани.

Члан 16.

Ортопедска помагала, протезе и друга давања од веће финансијске вредности

Ортопедска помагала, протезе и друга давања од веће финансијске вредности пружају се, осим у случајевима безусловне хитности, уз одобрење надлежног носиоца. Листа ових давања даје се као прилог уз Административни споразум.

Члан 17.

Новчана давања

(1) Новчана давања одобрава надлежни носилац према правним прописима које примењује.

(2) Ако према правним прописима једне државе уговорнице износ новчаних давања зависи од броја чланова породице, надлежни носилац узима у обзир и чланове породице који имају пребивалиште на територији друге државе уговорнице.

Члан 18.

Накнада трошкова

Надлежни носилац врши накнаду трошкова здравствене заштите носиоцу осигурања друге државе уговорнице за давања пружена у складу са чл. 13, 14, 15, 16, и 24. овог споразума, према поступку који се утврђује Административним споразумом.

ПОГЛАВЉЕ 2.

СТАРОСТ, ИНВАЛИДНОСТ И СМРТ

Члан 19.

Сабирање периода осигурања

(1) Ако је, према правним прописима једне државе уговорнице, стицање права на давање условљено навршењем периода осигурања, носилац те државе уговорнице узима у обзир, ако је потребно, и периоде осигурања навршене према правним

прописима друге државе уговорнице, као да су навршени према правним прописима прве државе уговорнице, под условом да се не поклапају.

(2) Лицу које и поред примене става 1. овог члана, не испуњава услове за стицање права на давање, надлежни носилац узима у обзир и периоде осигурања навршене у трећој држави са којом обе државе уговорнице имају закључене споразуме о социјалном осигурању, под условом да се не поклапају.

(3) Ако је, према правним прописима једне државе уговорнице, право на одређено давање условљено навршењем периода осигурања у одређеном занимању, односно послу или у занимању за које постоји посебан систем, носилац те државе уговорнице узима у обзир и периоде осигурања који су, према правним прописима друге државе уговорнице, навршени у истом занимању, односно послу или у одговарајућем систему.

(4) Ако према правним прописима једне државе уговорнице за остваривање права на давање мора бити навршен период осигурања у одређеном периоду или утврђено чињенично стање, тај период се продужава одговарајућим периодом осигурања, односно постојањем одређеног чињеничног стања (коришћење пензије, давање за случај болести, повреде на раду, незапослености и др.) у другој држави уговорници.

(5) Према турским правним прописима период осигурања од једног календарског месеца се рачуна као 30 дана, а једна календарска година као 360 дана.

Члан 20.

Период осигурања краћи од једне године

(1) Ако је укупан период осигурања навршен према правним прописима једне државе уговорнице краћи од 12 месеци, не одобрава се право на давање, изузев у случају када, према тим правним прописима, постоји право на давање само по основу тог периода осигурања.

(2) У складу са ставом 1. овог члана када надлежни носилац једне државе уговорнице не одобрава давање, носилац друге државе уговорнице узима у обзир ове периоде за стицање, очување и поновно признавање права на давање, као и одређивање његове висине, као да је тај период навршен према његовим правним прописима.

Члан 21.

Утврђивање новчаног давања

(1) Ако према правним прописима једне државе уговорнице постоји право на давање и без примене члана 19. овог споразума, надлежни носилац те државе уговорнице утврђује давање искључиво на основу периода осигурања који се узимају у обзир према тим правним прописима.

(2) Ако лице може да оствари право на давања према правним прописима једне државе уговорнице само уз примену члана 19. овог споразума, надлежни носилац те државе уговорнице утврђује износ давања на следећи начин:

1. надлежни носилац обрачунава теоријски износ давања који би припадао да су укупни периоди осигурања који се узимају у обзир за обрачун давања навршени према правним прописима које он примењује;

2. на основу тако обрачунатог износа, утврђује износ давања сразмеран односу између периода осигурања навршених искључиво према правним прописима које он примењује и укупних периода осигурања који се узимају у обзир за обрачун давања;

3. ако збир периода осигурања навршених према правним прописима обе државе уговорнице прелази најдуже периоде осигурања утврђене према правним прописима једне државе уговорнице за стицање пуног давања, надлежни носилац те државе ће узети најдужи период уместо збира навршених периода.

(3) Ако се према правним прописима једне државе уговорнице износ давања обрачунава на основу зараде или доприноса плаћених према правним прописима те државе, надлежни носилац узима у обзир зараду или доприносе плаћене искључиво према правним прописима које примењује.

Члан 22.

Умањење, укидање и суспензија давања

Лица на која се овај споразум примењује не подлежу правним прописима две државе уговорнице о умањењу, суспензији или укидању давања у случају истовременог коришћења, која су одобрена од надлежних носилаца обе државе уговорнице.

ПОГЛАВЉЕ 3.

ДАВАЊА ЗА СЛУЧАЈ СМРТИ

Члан 23.

Сабирање периода осигурања и стицање права на давање

(1) Ако је према правним прописима једне државе уговорнице право на давање за случај смрти условљено навршеним периодима осигурања, надлежни носилац те државе уговорнице узима у обзир, ако је то потребно, и периоде осигурања навршене према правним прописима друге државе уговорнице, као да су навршени према правним прописима које он примењује, под условом да се не поклапају.

(2) Ако лице осигурано према правним прописима једне државе уговорнице умре на територији друге државе уговорнице сматра се да је умрло на територији државе уговорнице у којој је осигурано и у којој испуњава услове за давање за случај смрти.

(3) Ако право на давање за случај смрти постоји према правним прописима обе државе уговорнице примењују се искључиво правни прописи оне државе уговорнице на чијој територији је умрло лице имало пребивалиште.

ПОГЛАВЉЕ 4. ПОВРЕДЕ НА РАДУ И ПРОФЕСИОНАЛНЕ БОЛЕСТИ

Члан 24. Давања у натури

(1) Лице које по основу повреде на раду или професионалне болести има право на давање према правним прописима једне државе уговорнице, а има пребивалиште или боравиште на територији друге државе уговорнице, има право на здравствене услуге према правним прописима државе уговорнице на чијој територији има пребивалиште или боравиште, а на терет надлежног носиоца.

(2) За коришћење протеза, помагала и других здравствених услуга веће вредности, примењује се одредба члана 16. овог споразума.

(3) На накнаду трошкова насталих према ставу 1. овог члана примењују се одредбе члана 18. овог споразума.

Члан 25. Професионалне болести

(1) Ако је одобрење давања за случај професионалне болести, према правним прописима једне државе уговорнице, условљено тиме да је болест први пут утврђена на територији те државе уговорнице, сматра се да је тај услов испуњен ако је та болест, први пут утврђена на територији друге државе уговорнице.

(2) Ако је одобрење давања за случај професионалне болести, према правним прописима једне државе уговорнице, условљено тиме да је обављање делатности која може да изазове ту болест, трајало одређено време, надлежни носилац те државе уговорнице, ако је то потребно, узима у обзир и време обављања такве делатности у складу са правним прописима друге државе уговорнице.

Члан 26. Новчано давање

(1) Ако право на новчано давање за случај професионалне болести постоји према правним прописима обе државе уговорнице, давање се одобрава само према правним прописима оне државе уговорнице на чијој територији је последњи пут обављана делатност која може да изазове ту професионалну болест.

(2) Ако осигураник прима давања по основу професионалне болести у складу са правним прописима једне државе уговорнице, надлежни носилац прве државе уговорнице сноси трошкове давања, и у случају погоршања његовог стања током боравка на територији друге државе уговорнице, узимајући у обзир погоршање у складу са правним прописима које тај носилац примењује и ако лице које има професионалну болест није, у складу са правним прописима друге државе уговорнице, запослено односно не обавља професионалну делатност која би могла да проузрокује погоршање болести о којој је реч. Уколико се осигурано лице бави једном таквом делатношћу према правним прописима друге државе уговорнице, надлежни носилац прве државе уговорнице сноси трошкове давања не узимајући у обзир погоршање, у

складу са правним прописима које примењује. Надлежни носилац друге државе уговорнице плаћа разлику између износа давања обрачунатог након погоршања у складу са правним прописима које примењује и износа давања које је већ плаћено пре погоршања.

ПОГЛАВЉЕ 5. НЕЗАПОСЛЕНОСТ

Члан 27. Сабирање периода осигурања

(1) Ако је право на давање према правним прописима једне државе уговорнице условљено навршењем периода осигурања, надлежни носилац те државе уговорнице узима у обзир периоде осигурања навршене према правним прописима друге државе уговорнице, под условом да се не поклапају.

(2) Износ, трајање и начин исплате давања утврђује се према правним прописима надлежног носиоца.

ПОГЛАВЉЕ 6. ДОДАТАК НА ДЕЦУ

Члан 28. Сабирање периода осигурања

(1) Ако је према правним прописима једне државе уговорнице право на додатак на децу условљено навршењем периода осигурања, надлежни носилац узима у обзир и периоде осигурања навршене према правним прописима друге државе уговорнице као да су ти периоди осигурања навршени према правним прописима прве државе уговорнице, под условом да се не поклапају.

(2) Право на додатак на децу, за децу која имају пребивалиште на територији друге државе уговорнице, одређује се према правним прописима оне државе уговорнице у којој је лице осигурано, као да та деца имају пребивалиште на територији те државе уговорнице.

(3) Ако право на додатак на децу постоји према правним прописима обе државе уговорнице, примењују се правни прописи оне државе уговорнице на чијој територији дете има пребивалиште.

ДЕО IV РАЗНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 29. Административни мере и сарадња

(1) Надлежни органи држава уговорница одлучују о административним споразумима неопходним за примену овог споразума.

(2) Надлежни органи држава уговорница се међусобно обавештавају, у што краћем року, о свим мерама предузетим у циљу спровођења Споразума, као и о променама својих прописа уколико се оне односе на примену овог споразума.

(3) Надлежни органи држава уговорница, у циљу олакшавања примене Споразума, одређују органе за везу.

(4) Надлежни органи и носиоци држава уговорница се међусобно помажу у вези са питањима која се односе на примену овог споразума, уколико је у питању примена националних прописа. Та помоћ је бесплатна.

(5) Лекарске прегледе који се обављају искључиво због примене правних прописа једне државе уговорнице, а односе се на лица која имају пребивалиште или боравиште на територији друге државе уговорнице обавиће на захтев надлежног носиоца и на његов терет носилац према месту пребивалишта или боравишта. Лекарске прегледе који се обављају због примене правних прописа обе државе уговорнице обавља на свој терет носилац према пребивалишту или боравишту лица чији се преглед захтева.

(6) Свака поверљива информација о лицу која је достављена једној држави уговорници од стране друге државе уговорнице у складу са овим споразумом, биће једино коришћена у примени овог споразума и правних прописа на које се овај споразум односи. Друга држава уговорница је обавезна да чува достављену информацију.

Члан 30.

Употреба званичних језика

(1) Надлежни органи и носиоци држава уговорница могу међусобно да комуницирају на својим званичним језицима у циљу примене овог споразума.

(2) Захтев и документ се не одбацују због тога што су написани на званичном језику друге државе уговорнице.

Члан 31.

Ослобађање од пореза и овера

(1) Ослобађање или смањење пореза и такси предвиђено правним прописима једне државе уговорнице за писмене поднеске или документа која се прилажу због примене њених правних прописа, односи се и на одговарајуће писмене поднеске и документа који се прилажу због примене овог споразума или правних прописа друге државе уговорнице.

(2) Исправе, документа и писмени поднесци било које врсте, који се прилажу приликом примене овог споразума, не подлежу овери.

Члан 32.

Подношење писмених докумената

(1) Захтеви, изјаве или правна средства која су у примени овог споразума или правних прописа једне државе уговорнице поднета органу, носиоцу или некој другој надлежној установи једне државе уговорнице, сматрају се захтевима, изјавама или правним

средствима поднетим органу, носиоцу или некој другој надлежној установи друге државе уговорнице.

(2) Захтев за давање, поднет према правним прописима једне државе уговорнице, у циљу примене овог споразума сматра се захтевом за давање поднетим према правним прописима друге државе уговорнице.

(3) Захтеви, изјаве или правна средства која применом правних прописа једне државе уговорнице треба поднети надлежном органу, носиоцу или некој другој надлежној установи те државе уговорнице, могу се, у истом року, поднети одговарајућем надлежном органу, носиоцу или некој другој надлежној установи друге државе уговорнице.

(4) У случајевима из ст. 1. до 3. овог члана наведене институције, без одлагања, достављају захтеве, изјаве или правна средства одговарајућим институцијама друге државе уговорнице непосредно или посредством органа за везу.

Члан 33. Накнада штете

(1) Ако лице које према правним прописима једне државе уговорнице прима давање за штету која је настала у другој држави уговорници и има, према њеним правним прописима, право на накнаду штете од трећег лица, тада право на ту накнаду прелази на носиоца прве државе уговорнице према његовим правним прописима.

(2) Ако је право на накнаду штете у вези са истоврсним давањима, по основу истог случаја штете, пренето, у складу са ставом 1. овог члана, носиоцима обе државе уговорнице, треће лице може исплатити накнаду штете једном или другом носиоцу држава уговорница. Носиоци ће намирити своја потраживања по овом основу сразмерно давањима која исплаћују.

Члан 34. Повраћај неприпадајућих износа

Ако је на основу одредаба Споразума, надлежни носилац једне државе уговорнице исплатио кориснику неприпадајући износ давања, носилац те државе може да затражи од носиоца друге државе уговорнице, који је надлежан за плаћање накнаде кориснику, да од претплаћеног износа одбије евентуалне заостатке који се дугују том лицу. Надлежни носилац је дужан да тако умањени износ дозначи носиоцу друге државе уговорнице.

Уколико није могуће обезбедити повраћај на наведени начин примењује се следеће:

1. Ако је носилац једне државе уговорнице исплатио износ већи од припадајућег он може према условима и у мери предвиђеним правним прописима које примењује, да од носиоца друге државе уговорнице, надлежном за плаћање односном лицу, затражи одбијање претплаћеног износа од исплата које тај носилац врши истом лицу.

Надлежни носилац друге државе уговорнице врши умањење у мери како то предвиђају правни прописи које он примењује и на начин као да је он извршио претплату и тако одбијен износ дозначава носиоцу друге државе уговорнице.

2. Ако је носилац једне државе уговорнице исплатио аконтацију накнаде кориснику, у складу са правним прописима које он примењује, он може да затражи од надлежног носиоца друге државе уговорнице да умањи износ аконтације која припада кориснику за исти период. Надлежни носилац друге државе уговорнице умањује износ и дозначава га надлежном носиоцу државе уговорнице који је то захтевао.

Члан 35. Исплата новчаних давања

(1) Плаћање било које надокнаде у складу са овим споразумом врши се у валути оне државе уговорнице чији носилац врши плаћање и свако плаћање на тај начин представља потпуно испуњавање обавезе због које је и извршено.

(2) Ако је, у складу са овим споразумом, надлежни носилац обавезан да изврши плаћање трошкова носиоцу друге државе уговорнице, дуг ће бити исказан у валути друге државе уговорнице. Носилац прве државе уговорнице се ослобађа обавезе плаћањем у својој валути.

Члан 36. Решавање спорова

(1) Надлежни органи држава уговорница заједнички ће решавати путем преговора сваки спор у вези са тумачењем или применом овог споразума.

(2) Уколико спор не може да се реши у складу са ставом 1. овог члана у року од шест месеци, он ће бити прослеђен арбитражи која га може решити у складу са основним принципима и духом овог споразума. Државе уговорнице ће заједнички утврдити правила која се односе на образовање и радне методе арбитраже.

ДЕО V ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 37. Прелазне одредбе

(1) Овим споразумом се не утврђује право на давања за период пре његовог ступања на снагу.

(2) За утврђивање права на давања према овом споразуму узимају се у обзир сви периоди осигурања који су навршени према правним прописима једне државе уговорнице пре његовог ступања на снагу.

(3) На захтев лица давања на основу овог споразума се, у складу са његовим одредбама, исплаћују почев од ступања на снагу Споразума, осим ако лицу није, на основу раније утврђених права, исплаћен износ у целини.

Члан 38.
Ратификовање и ступање на снагу

(1) Овај споразум подлеже потврђивању у складу са правним прописима држава уговорница, а инструменти потврђивања се размењују у што краћем року.

(2) Споразум ступа на снагу првог дана трећег месеца од месеца када су размењени инструменти о потврђивању.

Члан 39.
Важење и отказ Споразума

(1) Овај споразум се закључује на неодређено време.

(2) Свака држава уговорница га може отказати тако што ће обавестити другу државу уговорницу, писменим путем, три месеца раније.

Члан 40.
Очување стечених права

(1) У случају отказивања овог споразума задржавају се сва права стечена по овом споразуму.

(2) У случају отказивања овог споразума сви започети поступци за остваривање права, који још нису решени, решаваће се у складу са одредбама овог споразума.

У потврду овога опуномоћеници су потписали овај споразум и ставили печат.

Сачињено у Београду, дана 26. октобра 2009. године, у два оригинала на српском, турском и енглеском језику, при чему су сва три текста подједнако веродостојна. У случају различитог тумачења, меродаван ће бити текст на енглеском језику.

За Републику Србију

Расим Љајић, с. р.

За Републику Турску

Омер Динчер, с. р.